



SAKSBEHANDLER
Ingrid Melgård
Bodil Johanne Paulsen
Inger Johanne Rystad

VÅR REF.
20/01721-3

ARK. Sakarkiv
2.1.1

DERES REF.

INNVALGSTELEFON
+47 98202853
DERES DATO

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR DATO
31.08.2020

Statkraft AS
Postboks 200
0216 OSLO

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - kap. 26 Eiendommer i landsverneplan Statkraft - Vedtak om fredning ved forskrift med hjemmel i kulturminneloven § 22a

Riksantikvaren viser til forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, fredete eiendommer i landsverneplan Statkraft, sendt på høring 8.10.2018.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer – Kapittel 26 Fredete eiendommer i landsverneplan Statkraft fastsatt av Riksantikvaren 31. august 2020.

Utbyggingen av vannkraft har hatt stor betydning for utviklingen i Norge det siste århundret, og har store ringvirkninger for samfunnet. Statkraft eier mange vannkraftverk med høy kulturminneverdi. For å ta vare på kulturminneverdiene knyttet til selskapets vannkraftverk, har Statkraft i samarbeid med Riksantikvaren (og NVE i perioden 2008–2010) utarbeidet en landsverneplan for sine kulturhistoriske eiendommer. Med denne forskrift fredes seks av kraftverkene som er valgt ut for fredning i landsverneplanen:

- Hakavik i Øvre Eiker kommune, Viken
- Tokke i Tokke kommune, Vestfold og Telemark
- Sauda III i Sauda kommune, Rogaland
- Aura i Sunndal kommune, Møre og Romsdal
- Glomfjord i Meløy kommune, Nordland
- Nedre Røssåga i Hemnes kommune, Nordland

De utvalgte kraftverkene er oppført i perioden fra 1920 til 1961 og viser utviklingen fra kraftstasjoner og rørgater i dagen til høyteknologiske kraftstasjoner i fjell.

Fredningen skjer med hjemmel i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker 10. februar 1967 (forvaltningsloven) kap. VII og forskrift 15. februar 2019 nr. 127 om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

Bakgrunn for fredningssaken

I kongelig resolusjon 1. september 2006 «Om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eiendommer» er fagdepartementene pålagt å utarbeide landsverneplaner for kulturhistoriske eiendommer i sine sektorer. Med grunnlag i landsverneplanene skal departementene/sektorene i samråd med Riksantikvaren, finne fram til og velge ut for fredning (verneklasse 1,) eller annet vern (verneklasse 2), et representativt utvalg av statens eiendommer og bygninger.

Det overordnede målet i landsverneplanprosjektet har vært å velge ut kulturminner som viser utviklingen av vannkraftverkene, basert på en kulturminnefaglig verne vurdering. De utvalgte anleggene som fredes er vurdert å ha kulturhistorisk, arkitektonisk og/eller vannkrafthistorisk verdi, sett i nasjonal sammenheng. For flere av anleggene er fredningen begrenset til å omfatte enkeltbygg med høy arkitektonisk verdi, mens i andre anlegg omfatter fredningen mer sammenhengende produksjonslinje, der også noe tekniske installasjoner er tatt med.

Vannkraftshistorien har spilt en stor betydning for utviklingen i Norge siden forrige århundreskifte. Det er viktig å bevare og sikre et utvalg kulturminner fra denne historien for ettertiden, slik at de kan gi forståelse for en del av den tekniske og industrielle utviklingen i Norge. En rekke kraftverk har også vært viktig for etablering og utbygging av mange lokalsamfunn eller større industrisamfunn i Norge.

Landsverneplan Statkraft er utarbeidet av Statkraft Energi AS og forelå i 2013. Dette var en omarbeidet versjon av Landsverneplan Statkraft utgitt av NVE i mars 2010, utarbeidet i felleskap mellom Statkraft Energi AS, NVE og Riksantikvaren. Det er anleggene og objektene som i Landsverneplan Statkraft er omtalt i verneklasse 1 som er valgt ut for fredning. Statkraft har underveis i prosessen gjort verne vurderingene i landsverneplanen godt kjent for berørte parter og forankret utvalget i egen organisasjon.

Som del av landsverneplanen er det utarbeidet en historiedel som viser sektorens historiske utvikling. Historiedelen inngår i landsverneplanen og setter kraftanleggene inn i en etatshistorisk sammenheng.

Landsverneplan Statkraft er avgrenset til å vurdere kraftstasjonene samt vannveien til disse for vern. Det vil si at blant annet dammer og kraftoverføringsanlegg ikke er vurdert som del av denne landsverneplanen, men blir behandlet i egne temaplaner som utarbeides av NVE.

SKE-forskriften

Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift: forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften). Forskrift nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 1 – generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011.

SKE-forskriften kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser som også gjelder for de eiendommer som nå fredes i kapittel 26.

Kapittel 26 består av to paragrafer. § 26-1 viser fredningens omfang. Til § 26-1 hører 6 vedlegg hvor omfanget og formålet med fredningen detaljeres. § 26-2 omhandler frist for utarbeidelse av forvaltningsplaner.

Forskriften med vedlegg er elektronisk tilgjengelig på Lovdata og på Riksantikvarens hjemmesider.

Fredningens omfang

Forskriften omfatter til sammen 29 byggverk/objekter, inkludert utomhusanlegg, fordelt på seks komplekser/anlegg. Fredningen berører anlegg i seks kommuner i fylkene Viken, Vestfold og Telemark, Rogaland, Møre og Romsdal og Nordland.

For ytterligere redegjørelse for fredningens omfang, formål og begrunnelse vises det til vedlegg 26.1–26.6 i SKE-forskriften § 26-1. Disse vedleggene er en del av forskriften og inneholder omfang, kartfesting, formål og begrunnelse for fredningen for det enkelte byggverk eller utomhusområde. Der hvor bare deler av interiøret omfattes av fredningen vil omfanget i tillegg være markert på plantegning.

Sakshistorikk

Etter at landsverneplanen ble ferdigstilt av Statkraft i 2013 og oversendt Riksantikvaren for endelig behandling, har det blitt arbeidet videre med enkelte presiseringer, som kart, verneomfang og tekst. Dette arbeidet har pågått i perioden 2013–2017. Det ble også avklart at de tre anleggene som ikke er 100 % eid av Statkraft ikke kan fredes ved forskrift og derfor måtte fredes som egne vedtak. Det har likevel blitt arbeidet parallelt med disse sakene som oppfølging av landsverneplanen.

Riksantikvaren sendte forslag til *Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer – Kapittel ZZ Fredete eiendommer i landsverneplan Statkraft* på høring 8.10.2018 med høringsfrist satt til 20. november 2018 til å avgi uttalelse. Vi har mottatt 15 uttalelser til fredningsforslaget. Høringssvarene ble gitt før fylkessammenslåingen og i det følgende er det derfor brukt det gamle fylkesnavnet.

Riksantikvaren har på bakgrunn av innkomne høringsuttalelser gjort enkelte mindre justeringer av omfang. Det er også oppdaget enkelte feil i kart, omfang eller tekst som er blitt rettet opp i fredningsvedtaket. Alle endringene i omfang kommenteres under den enkelte eiendom. Standard formålstekst var ikke blitt satt inn på alle bygninger og objekter i høringsdokumentet og er nå satt inn.

Proessen med landsverneplanen og fredningssaken har gått over lang tid og Statkraft og Riksantikvaren har ved behov holdt møter og ellers hatt kontakt og oppfølging gjennom brev, e-post og telefon.

Generelle merknader til fredningsforslaget

Statkraft bemerker at det er til dels vesentlige avvik i tekst og kart i høringsforslaget sammenlignet med landsverneplanen fra 2013. Statkraft kan ikke akseptere endringene i tekst og kart som medfører økt omfang av fredning i forhold til omfanget i landsverneplanen. De mener videre at endringene som er gjort ikke kommer tydelig fram i høringsforslaget.

Riksantikvarens kommentar

Til fredningsforslaget var det enkelte endringer i omfanget fra landsverneplanen fra 2013. Særlig gjaldt dette Glomfjord. I landsverneplanen omfattet vernet på utomhus enkeltvis steinmurte objekter, mens Riksantikvaren mente det hadde vært mer naturlig å frede et område der disse enkeltobjektene inngikk og som knyttet de sammen. I Riksantikvarens fredningsforslag var trappene langs rørgaten tatt med og videre hadde teksten og omfanget for gondolbane og kabelbane blitt forvekslet, slik at interiøromfang var kommet med på feil bygning. Disse punktene er nå endret tilbake i tråd med landsverneplanen.

På Hakavik kraftverk var det avvik mellom landsverneplanen 2013 og fredningsforslaget for fredningen av utomhusområde. Fredningsområdet er endret i tråd med landsverneplanen.

Buskerud fylkeskommune ber om at arbeidet med avklaring av hvilke objekter som skal oppføres i verneklasse 2 prioriteres.

Riksantikvarens kommentar

Riksantikvaren vil starte arbeidet med å stadfeste kulturminner i verneklasse 2 etter at forskriften er vedtatt. Listen over verneklasse 2 vil utarbeides i samråd med eier og berørte parter.

NVE ber om at det vurderes om § 1-4 i forskriften som er på høring i tilstrekkelig grad tar høyde for damsikkerhetsforskriftens bestemmelser for å ivareta sikkerhet eller om det bør tas inn en bestemmelse som regulerer forholdet mellom fredningsforskriften og vannressursloven med tilhørende forskrifter i SKE-forskriften kapittel 26, tilsvarende formuleringen i forskriften om fredning av kulturmiljøet Kongsberg Sølvverk.

Riksantikvarens kommentar

Ved vedtakelsen av kapittel 1 (9.11.2011) til denne forskriften ble forholdet til annen lovgivning og forholdet til sikkerhet vurdert (vår ref.11/00082-56). Sikkerhetsaspektet ble med bakgrunn i høringsinnspillene og for å lette tilgjengeligheten nevnt eksplisitt i dispensasjonsbestemmelsen §1-4 som et eksempel på samfunnsmessige hensyn det kan gis dispensasjon for. Når det gjelder forholdet til annen lovgivning må dette løses konkret i hvert enkelt tilfelle. Denne problemstillingen gjelder i større eller mindre grad alle byggverk som er fredet, og Riksantikvarens erfaring er at dette løses i hvert enkelt tilfelle. Vi mener derfor at også hensynet til sikkerheten er tilstrekkelig ivaretatt i fredningsforskriften slik den er nå.

NVE oppfordrer Riksantikvaren til å fokusere på funksjon og sammenheng i anleggene når det kommer til teknisk-industrielle kulturminner. Kraftanlegg består av flere elementer som sammen sørger for produksjon og overføring, og det er viktig å se helheten i produksjonslinjen for å forstå anleggenes funksjon og samspill med landskapet. NVE oppfordrer videre til å bruke en terminologi som er tilpasset tekniske anlegg.

Telemark fylkeskommune påpeker at fredningsforslaget burde ha et mer teknisk fokus der også produksjonslinjer og maskinelt inventar fremheves og at forslaget i beskrivelse og bestemmelser er orientert omkring tradisjonell bygnings- og arkitekturfredning.

Riksantikvarens kommentar

Riksantikvaren er enig i at vi i omtalene av fredningsobjektene i større grad burde fokusert på produksjonslinjene ved kraftanleggene, funksjonene og de tekniske innretningene. Det er samspillet mellom enkeltminnene som samlet forteller om oppføringen av og utviklingen av vannkraftshistorien ved disse kraftanleggene. Riksantikvaren har forholdt seg til landsverneplanen Statkraft og fredningsdokumentet er i stor grad basert på informasjonen gitt i landsverneplanen.

Merknader til de enkelte eiendommene:

Hakavik kraftverk

Buskerud fylkeskommune slutter seg til fredningsforslaget for Hakavik kraftverk i Øvre Eiker kommune.

NVE viser til at Hakavik kraftverk har dammer og vannveier underlagt damsikkerhetsforskriften, deriblant rørgaten som vil inngå i fredningen. Vannveien ble sist klassifisert i konsekvensklasse 0, noe som betyr at det ikke stilles tekniske krav til rørgaten, men at konsekvensklassen kan endres hvis det etableres bygninger eller infrastruktur som kan bli berørt av brudd på rørgaten. NVE påpeker videre at fredningen generelt må ta hensyn til drift, vedlikehold og sikkerhet ved anlegget. De håper fredningsdokumentasjonen fanger opp de manuelle aspektene av driften knyttet til det opprinnelige maskineriet og «Brettet», før dette snart går over til å helautomatiseres. NVE viser ellers til at kraftledningen som går fra Hakavik kraftstasjon til Asker er valgt ut i NVEs temaplan Kulturminner i norsk kraftproduksjon, og har status som statlig listeført.

Øvre Eiker kommune ser det som positivt at Hakavik kraftstasjon sikres gjennom formelt vern. Kraftstasjonen er et landemerke og stedet Hakavik er i stor grad bygd opp rundt kraftstasjonen. De håper at fredningen vil medføre publikumsrettet informasjon om kulturminneverdiene i anlegget og at eventuelle skilting gjøres i samråd med Hakavik Velforening som allerede har noen skilt i området. Videre håper de at Statkraft vurderer muligheten for publikumsrettet tilbud når det gjelder tilgang til innendørsarealene, samt at forskriften tar hensyn til fremtidig publikumsrettet bruk. Kommunen påpeker at tilrettelegging av adkomst via vei, den sammenhengende sykkelruta rundt Eikeren, samt charterbåt på Eikeren, gjør at det er potensiale for flere besøkende til Hakavik nå enn tidligere.

Riksantikvarens kommentar

Eier kan utføre vanlig vedlikehold på de fredete kulturminnene. For endringer utover vanlig vedlikehold på de fredete objektene som følge av drift, vedlikehold og sikkerhet må det søkes om dispensasjon fra fredningen. Dette vil behandles konkret i hvert enkelt tilfelle. Til NVE sitt innspill om å dokumentere de manuelle aspektene ved driften av maskineriet så er dessverre ikke dette noe fredningsdokumentasjonen vil fange opp. Vi er enige i at dette er en interessant og viktig del av historien til kraftverket og vi kan håpe at eier eller andre vil følge opp dette innspillet. Kommunens innspill om tilrettelegging er også interessant, men et fredningsvedtak i seg selv vil ikke regulere adgang og tilgjengelighet til kulturminnene. Vi håper at eier og kommunen i dialog kan se hva som er mulig å få til her.

Tokke kraftverk

NVE mener det er positivt at anlegg som representerer den teknologiske utviklingen i sektoren blir inkludert i fredningsarbeidet.

Telemark fylkeskommune støtter fredningen, og har ingen merknader til forslaget.

Tokke kommune har ingen merknader til planen.

Riksantikvarens kommentar

Riksantikvaren takker for tilbakemeldingene.

Sauda III kraftverk

NVE påpeker at selv om Sauda III kraftverk ikke lenger er i drift og det er heller ikke tilhørende rørgate, må kravene i damsikkerhetsforskriften kunne oppfylles for vassdragsanlegg i vannveien tilknyttet Sauda III kraftverk. Det vil si at luker og andre komponenter i vannveien (som ikke er nedlagt og defineres som et vassdragsanlegg) må kunne overvåkes, revurderes, vedlikeholdes og eventuelt oppgraderes i samsvar med damsikkerhetsforskriften. NVE viser videre til at fredningen generelt må ta hensyn til drift, vedlikehold og sikkerhet ved anlegget. De viser også

til at den opprinnelige inntaksdammen til Sauda III, Storlivatn dam (Askeladden id 178877), er utvalgt i NVEs temaplan *Dammer som kulturminner*, og har status som statlig listeført.

Sauda kommune støtter forslaget om fredning av Stasjon III. De påpeker at det må settes av nok ressurser til vedlikehold av stasjonen og at eier må forplikte seg til å delta i videre prosesser for å sikre framtidig bruk av stasjonen. Kommunen mener også at Storlidammen og rørgata som danner en bue over Tverrdalen også bør vurderes for fredning.

Riksantikvarens kommentar

Eier kan utføre vanlig vedlikehold på de fredete kulturminnene. For endringer utover vanlig vedlikehold på de fredete objektene som følge av drift, vedlikehold og sikkerhet må det søkes om dispensasjon fra fredningen. Dette vil behandles konkret i hvert enkelt tilfelle. Til Sauda kommunes merknad om fredning av rørgata, så er rørgata fredet i full lengde, inkludert strekket over Tverrdalen. Dammer er ikke vurdert som del av landsverneplan Statkraft, da denne verneplanen er avgrenset til kun å omhandle kraftstasjoner samt vannvei. Dammer behandles i en egen temaplan, *Dammer som kulturminner*.

Aura kraftverk

NVE forutsetter at fredningsforslaget for ventilkammeret ved Aura ikke medfører redusert sikkerhet ved at framtidig behov for tilsyn, revurdering og eventuell oppgradering/fornyning (av konstruksjoner og komponenter som er omfattet av kravene i damsikkerhetsforskriften) blir hindret. NVE har fattet vedtak om konsekvensklasse 2 for trykkrørene benevnt C og D til Aura kraftverk og komponenter i ventilkammeret som har en viktig funksjon for disse to rørenes sikkerhet (stengeluke Syd mot rør C og D, revisjonsventil C og D og rørbruddsventil C og D). For vassdragsanlegg som er plassert i konsekvensklasse 2 kan brudd medføre betydelig fare for mennesker, miljø eller eiendom. NVE påpeker også at fredningen generelt må ta hensyn til drift, vedlikehold og sikkerhet ved anlegget.

Møre og Romsdal fylkeskommune er enig i formålet med fredningen og viser til Aura-kraftverket som et tydelig eksempel på hvordan en kraftutbygging var med på å omdanne et lokalsamfunn fra bondesamfunn til industrisamfunn. De påpeker videre at det bare er en mindre del av kraftanlegget som er foreslått fredet, mens for eksempel damanlegget og jernbanelinjen, Aurabanen, som ble etablert i forbindelse med utbyggingen av Aura kraftverk ikke er foreslått fredet. Det påpekes også en feil i eiendomsinformasjon og en unøyaktighet i beskrivelsen av fredningens omfang for ventilkammeret, som de mener i stedet bør hete «ventilkammeret og vaktmannshuset».

Riksantikvarens kommentar:

Eier kan utføre vanlig vedlikehold på de fredete kulturminnene. For endringer utover vanlig vedlikehold på de fredete objektene som følge av drift, vedlikehold og sikkerhet må det søkes om dispensasjon fra fredningen. Dette vil behandles konkret i hvert enkelt tilfelle. Riksantikvaren har endret navnet på ventilkammeret i tråd med merknaden, samt korrigert feil eiendomsinformasjon.

Nedre Røssåga kraftverk

NVE mener det er positivt at anlegg fra etterkrigstiden og Nord-Norge blir representert gjennom fredning av Nedre Røssåga.

Statkraft bemerker at arealet utenfor portalbygget og trompetlamepene langs adkomstvei som er foreslått fredet ble etablert til 50-års jubileet for kraftverket i 2005.

Nordland fylkeskommune Fylkestinget støtter Riksantikvarens forslag, og anbefaler at nedre Røssåga kraftverk fredes slik det er foreslått.

Riksantikvarens kommentar

Riksantikvaren takker for tilbakemeldinger og ny informasjon vedrørende adkomstområdet. Vi har etter en vurdering valgt å ta ut adkomstområdet med trompetlampene av fredningen.

Glomfjord kraftverk

Meløy kommune mener at fredningsforslaget for Glomfjord kraftverk er viktig og de har ingen innvendinger til dette. Kommunen mener det ikke kommer klart fram om gondolvogna er inkludert i fredningen og ønsker en presisering der fredning av selve gondolvogna er tydelig. Kommunen viser videre til gjeldende arealplan for Glomfjord kraftverk/Fykan kraftstasjon der arealet rundt kraftstasjonen er avsatt til «Andre typer bebyggelse og anlegg» mens et mindre areal rundt selve kraftstasjonen er gitt hensynssone «Bevaring kulturmiljø», med egne bestemmelser. Kommunen påpeker videre at forlegningsbrakke «Papphuset» og tretrapp i Fykandalen, begge i verneklasse 2, er viktige kulturminner tilknyttet Glomfjord kraftverk og det er svært viktig at disse anleggene blir tatt vare på og bevart for ettertiden.

Statkraft påpeker det ikke er samsvar mellom landsverneplanen og fredningsforslaget som gjelder omfang og formål for rørgata og for stasjonsområdet. For rørgata mener de trappene ved siden av rørgaten ikke skal være med i fredningsforslaget. Statkraft mener derimot at både stålvandring og forankringsklosser bør benevnes og spesifiseres som en del av fredningens omfang. For stasjonsområdet mener de at objektet heller bør bli benevnt som «Uteområde – natursteinsmurer» i samsvar med landsverneplanen. De mener fredningen bør ha samme kartsnitt som landsverneplanen.

Nordland fylkeskommune Fylkestinget støtter Riksantikvarens forslag, og anbefaler at Glomfjord kraftverk fredes slik det er foreslått.

Riksantikvarens kommentar

Gondolvognen er del av landsverneplan Statkraft 2013 og skulle vært omtalt i fredningsforslaget. Vi har nå rettet opp dette. For kulturminner i verneklasse 2 er det sektoren selv som skal ivareta disse på en slik måte at de kulturhistoriske verdiene ved disse ivaretas. Det er også anbefalt at kulturminner i verneklasse 2 får et egnet vern etter plan- og bygningsloven. Når det gjelder omfanget av rørgata så har vi i tråd med Statkrafts merknad tatt ut trappa fra omfanget, og presisert at stålvandring og forankringsklosser er fredet. For utomhusområdet med flere natursteinsarbeider har Riksantikvaren tatt merknaden til følge og lagt inn kartutsnitt tilsvarende landsverneplan Statkraft 2013. Navnet er ikke endret.

Eierskap

Fredning ved forskrift etter kulturminneloven § 22a gjelder eiendom som er i statlig eie. Dersom et statlig byggverk står på kommunal eller privat grunn, kan fredning etter den forenklete fredningsprosessen som kulturminneloven § 22a benyttes, dersom det innhentes samtykke til dette fra ikke-statlige grunneier.

Alle de fredete kulturminnene er i statlig eie. Et av de fredete kulturminnene på Hakavik kraftverk ligger delvis på privat grunn. Fra eierne av denne eiendommen er det i forkant av vedtaket innhentet skriftlig samtykke til å benytte forskriftsfredning etter kulturminneloven § 22a.

Følger av fredningen

Forskriften har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen.

Bestemmelsene for sektorens fredete byggverk og anlegg vil fremkomme av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningselementer og detaljer som dører, vinduer, listverk, gerikter og overflatebehandlingen.

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete byggverk og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete byggverk er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre elementene. Vedlikehold av fredete byggverk og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminnelovens § 15a. Dette gjelder også for fast inventar i de byggverk og anlegg der interiøret omfattes av fredningen, større løst inventar som omfattes, samt for grøntanlegg med tilhørende elementer som inngår i fredningen.

Forvaltningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet (dispensasjon). Søknad om tillatelse sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

Det er fylkeskommunen som er dispensasjonsmyndighet for disse kulturminnene. Det følger av ansvarsforskriften av 15. februar 2019 nr.127, § 3 (4) og § 4.

Behandling av tiltak hvor det kan være motsetning mellom ulike lover og forskrifter

Det kan oppstå situasjoner der det vil være motsetning mellom kulturminneloven og andre myndighetsområders lover og forskrifter. Dersom avklaringen mellom ulike deler av lovverket ikke er entydig, vil den måtte løses i dialog mellom de myndigheter som forvalter de aktuelle regelverkene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og sist revidert ved kgl.res. 19. februar 2016 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom det arbeidet sektorene har gjort i prosessen med utvelgelsen av de objekter som skal fredes, og gjennom høringen. Ved at eierne ved fagdepartementene med underliggende virksomheter selv har deltatt i denne prosessen, har de underveis også vurdert konsekvensene

ved ulike former for vern, i dette tilfelle fredning. Alle eiere og en rekke organisasjoner har også hatt anledning til å uttale seg i forbindelse med høringen.

I samråd med sektorene har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av statens eiendommer, og som samtidig legger til rette for utnyttelse av eiendommene. Fredningen griper ikke inn i eksisterende bruk.

Vi vil også påpeke at staten allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og de verdier disse representerer. I tidligere Fornyings- og administrasjonsdepartementets (KMDs) sin rettledning «Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllende rettleiing» er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 «Finansiering» fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

«[...]at ved balanseføring og verdisetjing av kulturhistoriske eiendommer i statens egne husleigesystem, bør det opnast for at det kan takast omsyn til at husleige pr. arbeidsplass skal vere tilnærma lik det som er tilfellet i meir moderne bygg til same formål. Dette for å korrigere for lågare arealeffektivitet og høgare vedlikehalds kostnader i mange kulturhistoriske bygningar. Formålet er at leigetakarane ikkje skal lide økonomisk for at dei held til i eit kulturhistorisk bygg, og at staten legg til rette for aktiv bruk av desse eiedommane. Det er det beste vernet. Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eiedommane som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eidommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eiendommer dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eiendommer i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.»

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert gjennom statens eget husleiesystem og innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos fylkeskommunen og Sametinget jf. ansvarsforskriften 19. februar 2019 § 3(4) og § 4. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger. Det legges til grunn at dispensasjonsmyndigheten vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel 26 flg. innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan for byggverk og utomhusområder som fredes etter denne forskrift, jf. denne forskriftens § 1-5. Frist for forvaltningsplan er gitt i SKE-forskriften § 26-2.

Forhold knyttet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Direktoratet for Naturforvaltning for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det er søkt på hver eiendom som er berørt av SKE-forskriften kapittel 26.

Riksantikvarens sammenstilling av funn som er registrert i Artskart eller Naturbasen ble lagt ved høringsbrevet av 18.12.2017 for uttalelse. Det kom ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på noen av eiendommene.

Andre fredete kraftverk

I landsverneplanen Statkraft er det i tillegg til de seks anleggene som fredes gjennom denne forskrift, også valgt ut tre andre kraftverk for fredning: Dalsfos kraftverk i Kragerø kommune, Hylen kraftverk og Saurdal pumpekraftverk i Suldal kommune. Disse tre kraftverkene, der Statkraft er deleier, fredes samtidig med denne forskrift, men i egne vedtak. I tillegg har Tysso 1 i Tyssedal, Ullensvang kommune, vært fredet siden mai 2000. Videre fredes samtidig en del av kraftlinjen mellom Fykan og Haugvik (tre betongmaster og linjetraseen mellom mastene) i Glomfjord, Meløy kommune.

Verneklasse 2

Verneklasse 2 inngår ikke i fredningsvedtaket og behandles ikke i dette brevet.

Byggverk og anlegg tatt med i landsverneplanen i verneklasse 2 skal i henhold til kongelig resolusjon om forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer være underlagt et selvpålagt statlig internt vern og skal forvaltes slik at de kulturhistoriske verdiene ivaretas. Det anbefales at byggverk og anlegg i verneklasse 2 får et egnet vern etter plan- og bygningsloven.

Riksantikvaren vil i dialog med Statkraft få bekreftet det endelige omfanget av verneklasse 2 i etterkant av fredningsvedtaket.

Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 26 fredete eiendommer i landsverneplan Statkraft er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift. Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av fredete objekter ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen. Orientering om avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til nye eiere må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløyen
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

SKE-forskriften kapittel 1 generelle bestemmelser

SKE-forskriften kapittel 26 fredete eiendommer i landsverneplan for Statkrafts eiendommer
fredningsvedlegg 26.1-26.6 til SKE-forskriften

Kopi til: NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat, Postboks 5091 Majorstua, 0301 Oslo/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Nærings- og fiskeridepartementet, Postboks 8090 Dep, 0032 OSLO/ Sauda kommune, Postboks 44, 4201 SAUDA/ Meløy kommune, Gammelveien 5, 8150 ØRNES/ Tokke kommune, Storvegen 60, 3880 DALEN/ Hemnes kommune, Sentrumsveien 1, 8646 KORGEN/ Øvre Eiker kommune, Postboks 76, 3301 HOKKSUND/ Nordland fylkeskommune, Fylkeshuset, 8048 Bodø/ Møre og Romsdal fylkeskommune, Fylkeshuset, Postboks 2500, 6404 MOLDE/ Rogaland fylkeskommune, Postboks 130 sentrum, 4001 STAVANGER/ Vestfold og Telemark fylkeskommune, Postboks 2844, 3702 SKIEN/ Viken fylkeskommune, Postboks 1200 Sentrum, 0107 OSLO/ Sunndal kommune, Postboks 94, 6601 SUNNDALSØRA

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Statkraft AS		Postboks 200	0216 OSLO